

Van Eekelen

De Staatssecretaris moet dit dan ook wel in het licht stellen van de omstandigheden die toen golden en de voorwaarden die de heer Stermerdink toen heeft gesteld. De huidige ontwikkeling is toen in ieder geval niet voorzien. Wij zouden er ook zeker niet in hebben toegestemd. Hiermee brengt men immers enorme versterkingen aan. Binnen een dag of vijf, hooguit twee weken, krijgt men hierdoor een versterking van de potentiële gevechtskracht van drie volledig uitgeruste en direct inzetbare divisies.

De heer **Van der Werff** (VVD): Dat is toch reuze?

De heer **Uijen** (PvdA): Nee, dat is niet reuze, want wij willen juist een afbouw. Binnen de MBFR spreken wij over het terugtrekken van 19.000 Amerikanen. Die laten hun materieel hier en dan zijn zij straks ook binnen vijf dagen weer gevechtsgereed. Als je dan tegelijkertijd 57.000 extra militairen binnen vijf dagen gevechtsgereed naar Europa brengt, dan ben je de zaak wel aan het ondermijnen bij de MBFR.

De heer **Van der Werff** (VVD): Als het nodig is.

Staatssecretaris **Van Eekelen**: In de eerste plaats heb ik niet gesproken over het standpunt van de heer Stermerdink. Het is mij bekend, dat de heer Stermerdink toen hij Minister was, akkoord is gegaan met een jaarlijkse groei van de defensiebegroting in de orde van grootte van 3%. Dat was inderdaad niet precies 3%, maar hij meende

De heer **Uijen** (PvdA): Dat was gebonden aan de groei van het nationale inkomen.

Staatssecretaris **Van Eekelen**: Dat is niet juist.

De heer **Uijen** (PvdA): Dat was onze politiek in die tijd.

Staatssecretaris **Van Eekelen**: Dat was misschien uw politiek, maar dat was destijds niet de politiek van de heer Stermerdink. Maar daar ging het mij niet om. Ik doel op de topconferentie van de NAVO van mei 1977 in Londen waarin alle regeringsleiders – ook de toenmalige Nederlandse – zich akkoord hebben verklaard met een lange termijn-defensieprogramma, dat erop gericht was de NAVO-defensie te verbeteren, te rationaliseren en daardoor geloofwaardiger te doen zijn. Daarop is deze Amerikaanse opslag uiteindelijk gebaseerd.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring.

De heer **De Vries** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! De CDA-fractie heeft inderdaad besloten, zich vanmorgen te beperken tot een stemverklaring. Deze houdt in, dat zij akkoord gaat met dit wetsontwerp, niet alleen met het oog op het belang van de defensie, maar ook op dat van de werkgelegenheid in de gebieden waar de bedoelde opslagplaatsen zullen worden gevestigd.

Het wetsontwerp wordt zonder stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: De aanwezige leden van de fracties van de PvdA, de PPR, de CPN en de PSP wordt aantekening verleend, dat zij geacht wensen te worden tegen dit wetsontwerp te hebben gestemd.

Aan de orde is de behandeling van het wetsontwerp **Wijziging van de Wet Investeringsrekening en van enkele belastingwetten (Wijziging van de inkomsten van de Investeringsrekening, herziening van termijnen en verhoging van de basispremie voor overige bedrijfsmiddelen) (16 675)**.

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Schinck** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Zoals reeds bij de behandeling van wetsontwerp 16 279, waarbij de WIR-outillagepremie conjunctureel werd verhoogd, is aangekondigd, zullen wij dit voorstel aangrijpen om wat dieper in te gaan op de voorliggende materie. De problematiek is al vele malen aan de orde geweest. Ik zal een poging doen om niet in herhaling te vervallen.

Ik wil beginnen met de conjuncturele verhoging tot 12% en een opmerking maken over de terminologie. Dit wetsontwerp en het vorige gebruiken de termen conjunctureel en structureel in de betekenis van tijdelijk en blijvend, terwijl die termen in het wereldje van de economen voorbehouden zijn voor effecten aan de vraag- dan wel aanbodzijde.

De Regering wil via een verhoging van de premie op investeringen in outillage een bijdrage leveren aan het gewenste vernieuwingsproces in het bedrijfsleven en wil dat proces versnellen door een tijdelijke verhoging van de premie. Door de tijdelijkheid van de maatregel wordt hij echter nog niet conjunctureel, tenzij het kabinet met

deze verhoging van de WIR-basispremie een bestedingseffect wil bereiken en met de WIR conjunctuurpolitiek wil bedrijven. Wij moeten de Regering dan echter op een aantal punten wijzen.

In de eerste plaats kijkt een ondernemer die voor een investeringsbeslissing staat naar de afzet, de afzetverwachtingen, de bezettingsgraad, de minimale rentabiliteit, de rentestand en nog wat zaken. Investeringsbeslissingen waaraan hij of zij voor jaren vastzit. Dat betekent dat de ondernemer niet over één nacht ijs gaat en vermoedelijk niet zo prompt reageert op de premieverhoging van 2% als de Minister met de tijdelijke verhoging suggereert. Verder vereisen investeringen – met name uitbreidingsinvesteringen maar ook vervangingsinvesteringen waarin technische vooruitgang zit – complementaire voorzieningen die ook tijd en geld vergen.

De tweede reden om sceptisch tegenover de tijdelijke verhoging te staan, wordt door de Minister zelf aangedragen. Ik verwijs naar bladzijde 4813 van de Handelingen van de Tweede Kamer van 29 april, waar hij ons vermoeden bevestigt dat de tijdelijke verhoging hoofdzakelijk een verschuiving in de tijd veroorzaakt.

Als ik het goed heb begrepen, was dat ook de niet uitgesproken reden waarom hij een amendement van de heer De Korte liever niet aangenomen zag. In het amendement werd gevraagd de tijdelijke verhoging ook na 1 juli te verlengen. Kom je namelijk nu met die mededeling, dan zwak je – om de heer Van Houwelingen te citeren – de huidige impuls af. In gewoon Nederland: tijdelijke verhogingen kun je niet te vroeg aankondigen, want dan stellen ondernemers investeringen uit. Ik voeg eraan toe dat je ze ook niet te laat kunt aankondigen, omdat de ondernemers er dan niet alert genoeg op kunnen reageren.

Blijft de vraag, of de Minister voornemens is de tijdelijke verhoging na 1 juli te verlengen. Zo nee, is dan niet na 1 juli een teruggang in de investeringen te verwachten als het instrument van de tijdelijke verhoging goed werkt en ondernemers inderdaad beslissingen naar voren hebben gehaald en versneld ter hand hebben genomen?

De derde reden voor twijfel is dat, zo er al een bestedingseffect is, dit zeer klein zal zijn omdat 60% van de outillage-investeringen exclusief transportmiddelen in het buitenland worden gekocht. Een aanzienlijk deel van deze injectie komt dus in het buitenland terecht. Ik verwijs naar pagina 45 van het

PTNI-rapport. Op het punt van de productie vanuit het oogpunt van milieu en energie hoogwaardige kapitaalgoederen dreigt Nederland de boot te missen. Het Nederlandse productie-apparaat behoeft niet alleen vernieuwing; het staat voor een herstructurering omdat die producten in ons exportpakket ondervertegenwoordigd zijn. Ik volsta met een verwijzing naar hetgeen erover wordt gezegd in de recentelijk verschenen middellange-termijnprognoses van het Centraal Planbureau.

Ik ben daarmee gekomen op de structurele verhoging van de WIR-basispremie, die een verhoging van de investeringsquote beoogt. Ik denk dat in dit land grote overeenstemming bestaat over de wenselijkheid van een verhoging van het investeringsniveau. De sporen tussen Regering en oppositie lopen echter uiteen als antwoord moet worden gegeven op de vraag hoe dit probleem zal worden aangepakt. Ook op dit punt volsta ik met een verwijzing naar het eerdergenoemde PTNI-rapport, waarin een pleidooi wordt gehouden voor de stelling, dat naast het globale beleid gericht op verbetering van het investeringsklimaat met name aan de kostenkant en op verbetering van de werking van de arbeidsmarkt, de inspanningen vooral moeten worden gericht op gerichte investeringsimpulsen. Het uitstralings-effect van de initiële investeringen naar andere bedrijfstakken is dan groter.

Alleen al om redenen van doelmatige besteding van overheidsgelden – een argument dat deze Minister, die laatst geen 49 mln. wist te vinden voor Van Gelder in deze tijd van schaarse middelen toch moet aanspreken – is gericht beleid gewenst. Het zich naar beste liberale traditie verlaten op de zelf-regulerende werking van de economie kost meer geld en – dat is nog belangrijker – levert minder op aan investeringen en werk.

Deze stelling wordt bevestigd in de nota naar aanleiding van het eindverslag waar op blz. 2 staat: 'Het is tekenend voor het investeringsklimaat dat het volume in investeringen in outillage, ondanks de extra WIR-impulsen, er in de periode 1980–1985 slechts met 2% zal toenemen'. Het zou natuurlijk ook tekenend voor het beleid kunnen zijn.

In het PTNI-rapport lezen wij op blz. 54 dat de bruto-investeringen, onderverdeeld per categorie en per sector in een stabiele relatie tot de toegevoegde waarde blijken te staan. Met andere woorden: je moet het probleem aan

de afzetkant aanpakken, want wie meer afzet zal meer investeren. De investeringen moeten niet alleen omhoog, neen ze moeten ook meer verlegd worden in de richting van die producten waaraan in het komende decennium in binnen- en buitenland behoefte is.

Tenslotte is het zo, dat er niet één investeringsquote in outillage is, de investeringsquoten verschillen in niveau en in ontwikkeling omdat de bezettingsgraden en rendement in de bedrijfstakken verschillen, hetgeen opnieuw zou moeten leiden tot een meer gericht beleid. Om een concreet voorbeeld te noemen: niet iedere bedrijfstak kent die snelle marges waar de WIR voor bedoeld is en waar een ondernemer over de drempel moet worden geholpen. Om eens man en paard te noemen: banken en institutionele beleggers incasseren nu per rentestijging 1 miljard gulden extra voor hun beleggingen. Als zij ook nog WIR-premie krijgen is dat dubbel of om Leo Estern van het CMV in 'De Gids' van Oudejaarsdag 1980 te citeren: 'dat is een ophoping van rijkdom bij de rijken, dat hoeft niet door de overheid te worden bevorderd'.

Tenslotte wil ik nog een aantal vragen en opmerkingen maken over de door de Staatssecretaris op 21 april reeds aangekondigde evaluatie van de WIR, waar een paragraaf in de nota naar aanleiding van het eindverslag uitmondt in de mededeling dat de ramingen van het CPB uitkomen op een subsidiemultiplier van 1,5, waarna de Minister concludeert dat er dus sprake is van een effectief instrument ter bevordering van de investeringen. In deze overtuiging blijkt hij zelfs gesterkt te zijn.

Vervolgens laat de Minister van Financiën, medeondertekenaar van dit wetsontwerp, in de NRC van 28 april ons weten in een interview over de effectiviteit van de WIR dat: 'Ik denk dat de WIR de eerste jaren na de invoering erg effectief is geweest, op dit ogenblik heb ik daar zo mijn twijfels over. Ik geloof, dat de ondernemer alleen maar investeert als hij meent iets te kunnen produceren waar een markt voor is. De vraag rijst dan of je met prikkels de ondernemer zover kunt krijgen, dat hij toch investeert als de marktvooruitzichten niet zo best zijn. In tegenstelling tot vele anderen heb ik dat rotsvast vertrouwen niet. Als je twijfelt aan het rendement van je investering, zou je dan investeren met subsidie?' zo vraagt de Minister van Financiën zich af.

Blijkbaar zijn in de week na Pasen deze vragen bij de Minister van Financiën gerezen, want deze stellingname staat toch in schril contrast met het onwankelbare geloof in de effectiviteit van de WIR-premies zoals dat tot uitdrukking komt in het eerder vermelde paragraafje in de nota naar aanleiding van het eindverslag. Onze verbazing werd nog groter toen wij nog juist voor het weekeinde de zolang verbeide Centraal Plan Bureau-studie ontvingen op stuk nr. 16 402. In de conclusies – na veel theoretische beschouwingen waar wij nu niet op in zullen gaan – lezen wij ten eerste dat slechts een deel van het totaal uitgekeerde stimuleringsbedrag ertoe dient marginale investeringsprojecten over de streep te trekken;

Ten tweede: dat de meeste investeringsplannen toch zouden zijn uitgevoerd zonder extra premie;

Ten derde: dat investeringsstimulerende maatregelen voor de besluitvorming ten aanzien van investeringen voor ondernemingen niet vaak een doorslaggevende factor zijn;

Ten vierde: dat de verhouding extra opgewekte investeringsbedragen ten opzichte van extra stimuleringsbedragen 1: 25 is.

Hoe kan de Minister nu toch op grond van deze studie en op grond van deze door het Centraal Plan Bureau getrokken conclusies tot de opvatting komen, dat er sprake is van een effectief instrument? In de Tweede Kamer heeft de fractie van de PvdA in afwachting van de Centraal Plan Bureau-studie niet tegen willen stemmen. Ik vrees, dat dat oordeel vandaag moet worden herzien.

□

Minister Van Aardenne: Mijnheer de Voorzitter! De heer Schinck heeft eerst enige opmerkingen gemaakt over de voorgestelde conjuncturele verhoging met twee punten voor outillage. Hij uitte er zijn twijfel over dat het alleen tijdelijk zou zijn en niet ook conjunctureel. Hij wees er daarbij op dat de ondernemer kijkt naar de afzet, naar de rentestand, naar een aantal relevante factoren. Dat is natuurlijk juist. Hij neemt zijn investeringsbeslissing niet op grond van een WIR-premie en vroeger ook niet op grond van een investeringsaftrek. Hij onderzoekt eerst de markt. Als er een afzet voor zijn product, waarvoor hij een bepaalde machine nodig heeft, is te vinden gaat hij calculeren. Die calculatie wordt onder andere beïnvloed door de renteontwikkeling. Met name de renteontwikkeling zal hem op dit moment remmen